

VINCAS KUDIRKA

Žvirbliai

VINCAS KUDIRKA

Žvirbliai¹

Dvaro pakluonyje² augo senas gluosnis — gal vyriškos veislės, o gal ir moteriškos. Kam kaime rūpi, kokius žiedus gluosnis turi pavasarį — vyriškus, ar moteriškus. O vienok medis buvo patėmytinas.³

Kas antri metai, pradžioje rudens, imdavo bernas kirvį, įlipdavo kopėčiomis į gluosnį ir labai rūpestingai nugenėdavo visas šakas.

Nuo randų, padarytų kirviu, per ilgą laiką gluosnio viršūnė sustorėjo, lyg didi galva, ant kurios sugulė dulklės nuo kelio, sukeltos vėjo, genamų galvijų, pravažiuojančių vežimų. Tose dulklėse tunėjo⁴ tūkstančiai gyvasties diegų, kurie tiktai laukė pritinkančios valandos, kad užgimtų ir pradėtų valgyt. Lietus suplakė ant gluosnio galvos sluoksnį derlingų purvų ir tas medis, sutemus vakare, išrodė⁵ lyg kokia baidyklė — taip buvo išmirkęs ir pajuodęs.

Atėjo ruduo su darganomomis ir vėjais; gluosnis tada neošė, kaip kiti medžiai, su šakomis — stovėjo tarytum negyvas. Iš pradžių balzganavo ant jo galvos randai nuo nukirstų šakų; bet pagaliau tie balti žymiai apdžiuvo, pagelto, ant galo pajuodo.

Atėjo žiema ir gluosnio galvą, tarytum apkirptą galvą žmogaus, pridengė stora, balta kepure sniego, kuri užslėpė visas žaizdas ir skyles. Dabar tiktai kada ne kada varna, pabaidyta nuo kiemo, tūpdavo ant gluosnio, kad nereiktų palėkėt šiek tiek aukščiau ant kluono kraigo. Tiktai pavasaryje iš pribrinkusios, skylėtos ir gumbuotos galvos išspogdavo daug atžalų, kurios apsisagindavo pumpurais, dabinančiais⁶ medžio viršūnę. O pro tarpus, kvepiančių jaunų atžalų, da žiūrėjo į srietą⁷ apsiblausę išpurę uoksai⁸, tarytum duobės, iš kurių išluptos akys. Sugelta, sopanti⁹ galva ir joms traukė į save syvus, reikšdama vidurinę gyvastį.

Atgimdavo gluosnis ne tik paties savo gyvastimi: ant sužeistos jo galvos įvykdavo šeimyna mažesnių ir didesnių augalų, kurie čia dygdavo ir tarpdavo, nekalbant jau apie samanais ir grybelius, augančius ant žievės. Pavasarį ir vasarą galima buvo matyti įvairius vainikus žaliuojančių parazitų; tūli augo iš juodų išstrandijusių uoksų ir puikiais posmais dribo žemyn.

Kokia galybė varnalėšų, dilgėlių, drignių, usnių augte augo aplink medį!

Iš kur ten, iš gilumos skylių, iš žievės plyšių, pradėjo lyst keisti gyvulėliai: menki amaro vabalėliai, muselės su ilgomis lyg stiebai kojomis. Argi iš tikro viskas tai gyvena? Turi savyje prietaisas jausmo? Vieni aplipo jauną atžalą, kiti lapą ir siurbia syvus. Dievo jautukai, poniškos — tai vaikštinėja, tai ilsisi, tai lakioja aukštyn. Tai vėl kokios musės stiprios, guvios, mitros lakioja čia kas valandėlę ir vėl pašokusios lekia toliau. Tokių svečių laukė vorai ir voreliai visokiose pakampėse. Štai ilgakojis uodas įsipainiojo su viena koja į voratinklį, veltui šoka, daužosi lyg pasiutęs, ir gailiai, kiek galėdamas, dūzgia.

Kasdienybė.

Gamta, Gyvybė.

¹Žvirbliai — Lenkiškai parašė A. Dygasircki, sulietuvino V. Kudirka. [przypis edytorski]

²pakluonis — vieta po kluono stogu iš oro pusės. [przypis edytorski]

³patėmytinas — atkreipiantis į save dėmesį. [przypis edytorski]

⁴tunėti — tirštėti, tumėti. [przypis edytorski]

⁵išrodyti — čia: atrodyti. [przypis edytorski]

⁶dabinantis — puošiantis. [przypis edytorski]

⁷svietas (sl.) — pasaulis. [przypis edytorski]

⁸uoksas — išpuvusi skylė medyje, drevė, šova. [przypis edytorski]

⁹sopanti — skaudanti. [przypis edytorski]

Nuo ryto iki vakaro keliauja po gluosnį eilėmis skruzdės, kurių darbai nepakanka, matyt, žemės pakalnių. Lipa aukštyn, stabteli, uosto lyg šunes, o kitos vėl grįžta jau žemyn su diktu¹⁰ grobiu.

Gluosnio gyvenime galima pavadinti labai svarbų laiką, kada gegužio mėnesį atleikia karkvabaliai, tinginiai ir besočiai — tik ęst ir miegot temstant, apsupa jie vainiku gluosnio galvą ir pradeda šokius su niurnančia muzika. Besočiai! Per visą dieną guli ant saulės ir žlėbčioja¹¹, o naktį, atvėsus, sukyla tik ryt, tik ęst lapus.

Marguodama saulės šviesoje baltu ir juodu aksomu su raudonais ženklais ant sparnų, atlėkdavo kartais pas gluosnį puiki peteliškė¹²; aplėks aplink stuomenį, pasirinks vietą šešėlyje ir suglaudžia sparnus, iškeldama juos aukštyn, idant nesuterštų jų bjaurūs gnūsai¹³, besivoliojantys baltose putose, kurios lyg seilės sunkiasi iš medžio vidaus.

Išnyks karkvabaliai, tai vėl pasirodo kitokie vabalai, spiečiai baltų nakties plaštakų, apžėlusiu, uodeguotu, su galva įsprausta tarp sparnų, su samanotais ūsais, su juodomis kojomis — net bjauru!

Ēda tie niekadėjai, kaip pasamdyti, deda kiaušinius ir miršta. Tūkstančiais jų lavonai, paukščių subadyti, sumindžioti žmonių ir gyvulių kojomis, pusiau supuvę, guli po gluosniu, o kiti tūkstančiai sukasi naktį aplink medį.

Sunku vienok suskaičyti¹⁴ ant seno gluosnio visus vabalėlius, museles, peteliškes, kirmėlaites. Sunku galutinai pasakyti, kokį darbą atlieka viduje medžio tokia spragė. Tas gluosnis daro naudą tokiam daugeliui sutvėrimų, o jam pačiam, išskyrus vieną tik žemę, viskas kenkia. Žemė ir dangus davė medžiui gyvastį turbūt tik tam, idant tą gyvastį draskydami kiti būtų gyvi.

Ir žvirblis, ir pelėda, ir velnias gyvena senam gluosnyje. Žmogus, kad atsikratytų drugio¹⁵, gręžia gluosnyje skylę, pučia į ją tris kartus ir užkala drugį vagučiu. Per Verbą šventina bažnyčioje gluosnio šakutes su pumpurais. Kas praryja tokių šventintų pumpurų, tam gerklę neskauda, o kas vėl šventintas gluosnio šakutes laiko namie, tai nuveja nuo namų piktas dvasias ir gyvuoliai sekasi.

Tuojaus po švento Juozapo būdavo šiltos dienos ir vidurdienį susirinkdavo ant kluono stogo pulkas žvirblių, kurie, pasipūtę čiauškėjo čia sau kasdien po keletą valandų, šildydami ant saulės. Kartais visas pulkas nusileidžia ar ant pridaržės¹⁶, ar ant kiemo ties vištų sląstomis, o subraškęjus arba pasirodžius bernui ar merginai, pakilę žvirbliai kaip galėdami lėkdavo ant stogo ir puldavo ant kraigo, kaip lietus. Tie paukščiai buvo visokio kilimo¹⁷: vieni išperėti karčiamoje, kiti žmonių trobose, bažnyčioje, varpinyčioje, kluonuose, tvartuose, garnio lizduose, karvelių, gluosnių skylėse ir tt. Bet žiemai susirinko visi prie dvaro, kaipo vietos, kur parankiausiai galima pergyvent žiemos šalčius ir sniegą. Tų išmintingų pažvilgių¹⁸ laikėsi su žvirbliais startos, varnos, kuosas, šarkos, kuodžiai. Tokiu būdu įvyko didelė maisto bendrystė, kuri naudojosi iš didesniojo žemės turto.

Tyliam, gražiam kaime gyveno nuotykiškai labai šiurkštūs, pagal žmonių priežodį: „Šiandien būsi, ryt supūsi“. Dėl tos priežasties labai prasiretino kuopa žvirblių, likusių nuo vasaros, nors ir taip gana da jų buvo.

Apie ką tokių paukščiai be paliovos čiauškia, sunku žinoti; bet tikrai, kad viską mato ir gerai moka pritaikyti savo nužvelgimus. Oo! Nieks neužsislepia čia nuo žvirblių akies! Štai užvažiuoja vežikas ir sustoja ties vartais pasišerti; žinoma, atvažiuo žydas pirkt javų, arba atimt skolą nuo pono: toks neišdrįsta kimštis per dvarą su savo vežimu ir sustoja pas kluoną. Žvirbliai tuoju laiku lekia prie vežimo ir žiūri, kokį pašarą vežikas duos arklams. O gal duos avižas? Tarp žvirblių visada yra toks vaitas¹⁹, paukštis su gera galva, kuris moka viską „patirti“.

Gamta, Gyvybė, Laikas.

Kasdienybė, Paukščiai

¹⁰diktas (vok.) — stambus, didelis. [przypis edytorski]

¹¹žlėbčioti — iš lėto ęsti; ępsėti. [przypis edytorski]

¹²peteliškė — atalanta. [przypis autorski]

¹³gnūsas (brus.) — smulkus gyvis, vabzdžiai. [przypis edytorski]

¹⁴suskaičyti — čia: suskaičiuoti. [przypis edytorski]

¹⁵drugys — maliarija, drebulys. [przypis edytorski]

¹⁶pridaržė — aptverta vieta prie tvarto. [przypis edytorski]

¹⁷kilimas — čia: kilmė. [przypis edytorski]

¹⁸pažvilgis — dab.: požiūris. [przypis edytorski]

¹⁹vaitas (lenk.) — perk. vadas. [przypis edytorski]

Jis, rodos nė kam ko, šokinėja sau iš tolo, o apsimetėlis, ištiesia kaklą ir viską, ko reikia, gerai mato. Tokį žvirblį turėdami, visi kiti gali būti kvaili — jis vienas viską kuo gražiausiai aprūpins. Tai nieko, ką kartais suks, apvogis; už tai gi turi už visus kvailius, niekam netikusius, vienas laužyt galvą ir dirbt.

Ne vienąkart išeina iš trobos burnota mergina, nešdama žiurste²⁰ pabirų namų paukščiams. Sustoja ir berdama iš saujos grūdus visu balsu šaukia: „Put, put put, put!“. Žvirbliai jau čia! Iki atkuitė vištos, pusiau bėgdamos, pusiau lėkdamos, iki atsvyravo antys, žąsys, iki atlėkė karveliai, tuo tarpu jau ne vienas žvirblis pusėtinai prilesė. Kiti paukščiai, kaip štai startos, šarkos, varnos ir t.t. laižėsi tiktai iš tolo ir gal apkartusioje širdyje pliovojo²¹ ant visos žvirblių giminės. Merginai taipgi neparankus tokie begėdžiai nuobradai²², taigi pati sau kalba:

— Kam gi Dievas prileido tų pragaištų²³ niekdarių, tik žmonėms skriaust ir tiems štai varguoliams gyviems daiktams?

Pradėjo mosuot ranka, baidydama žvirblius:

— Špuč bestijos! Špuč šunsnukiai. Juk toks niekas da išplėš vištai iš gyvos gerklės. Ar nelėksite sau, pragaišėliai! O kad jus nežinia!

Žvirbliai vienok visai neklauso tų keiksmų ir plūdimų; lenktyn griebia sau grūdus. Kartais višta užpyksta, užsimoja savo dideliu snapu ant nuobrado, tada žvirblis, mikliai nušokęs kelis žingsnius atgal, žiūri į vištą ir rodos sako:

— Juk ir mane Dievas sutvėrė ir davė man pilvą! Bent nieks ikšiol da neparodė, kad vištos būtų geresnės už žvirblius.

Perniek visi trukdymai, žvirbliai sau lesė iki buvo kas lest.

Paskiau vėl bernas nešė ant pečių pintinę su pašaru arkliais; tuojau penki ar šeši žvirbliai nusileido nuo stogo ir lėkė ties juo. Žiūrėdami iš aukšto, ką tas žmogus neša, ar kartais nenubirs kokia saujelė. Ūmai sulestų. Bernas įėjo su pintine į tvartą, o žvirbliai sutūpė ant stogo ir aiškiai girdėjo, kad žmogus pila ką arkliais į žalabą²⁴. O kuo žvirbliai niekesni už arklius? Vis tiek, ar gyvuotis, ar paukštis išalkęs, ar keturkojis, nori ēst ir gudrūs žvirbliai sulindo į tvartą: vieni per langelius, kiti tiesiog per duris, ir pagalios lesė išvien su arkliais.

O žvirblis turi ant visko gerai žiūrėti, jei nori išgyvent ant svieto! Žmogaus globoje apkvailo višta, antys, žąsys; bet žvirblis tik kaimynas žmogaus ir gyvendamas toje kaimynystėje išdirbo sau tiesą: „Tu gudrus, tai ir aš negaliu būt kvailas“.

Tuo tarpu išliejo merga pamazgas, pilnas kibiras skystimo pūkstelėjo ant žemės. Žvirbliai jau ten, rankioja trupinius virtų bulvių, kruopų, iš puodų pagramdas²⁵: juo dvaras turtingesnis, juo daugiau tokių turtų patenka į mėšlyną.

Nė vištos, nė kiaulės, nė karvės, nė arkliai, nė šunės net negalėjo gauti savo kąsnių, nepasidalinę su žvirbliais. Nuo kluono stogo, lyg iš sargyklos, žvirbliams buvo matyt visa apygarda, o labiausiai jie tėnyjosi į žmonių darbus.

O kažin ką veikia daržininkas? Ten darže turbūt kas gero, nes žmogus be reikalo nedirbtų to, iš ko jis duonos neturėtų. Noroms nenoroms žvirbliai vis dairės į daržo pusę. Ant galo du šoko pažiūrėti: tam dalykui reikia mažiausiai dviejų, nes vieną gal ant kelio ištiikt nelaimė, vanagas gal pagaut ir kuopa nepatirtų, ką veikia daržininkas. Iš aukščiausios vietos, t.y. nuo kluono kraigo, žvirbliai suprato gerai, kad, jeigu du jų pasiuntiniai tupi kriaušės viršūnėje ir labai atsidėję žiūri į daržininko darbą, tai galima gerai laimėt: žvirbliai taip gi sprendžia ir mena.

Vienas kitam sučiulbėjo maždaug šitaip: „Ką matome, tai jau ne be reikalo“. Ir veikiai nulėkė visi į daržą, o pakeliui, kaip kas galėjo, spėjo ir teisino savo viltį. Neapsiriko žvirbliai ir iki pačiam vakarui labai naudingai ir neišpasakytai smagiai triūsėsi, nes darbštus daržininkas buvo pasėjęs ant lysių aguonas.

Kiekvienas teisus žmogus žino, jog valgome ir geriame, kad gyventume, o kaipgi gyvensti be draugystės? Taigi valgyt ir gert smagiausiai yra draugystėje, ypač draugystėje

²⁰žiursta (vok.) — prijuostė, prikyštė. [przypis edytorski]

²¹pliovoti — spjaudyti. [przypis edytorski]

²²nuobradas — įkyrus žmogus, akiplėša. [przypis edytorski]

²³pragaištų — menkų, niekam tykusių. [przypis edytorski]

²⁴zalabas — lovio pavidalo ēdžios gyvuliams šerti. [przypis edytorski]

²⁵pagramdai — kas išgrandoma iš indo. [przypis edytorski]

geroje. Tokios nuomonės prisilaukė žvirbliai, kurių linksnumas prie apščiui priręnto stalo priviliojo ne tik paukščius, kurie grūdus lesa, bet ir tokius, kurie minta vabalais. Gera žvirblių pradžia, davė pavyzdį dagiliams, startoms, zylėms; prisigretino net kielė su lakštingala, ir nykštukas ir t.t. Vienu žodžiu, draugystė buvo graži ir aguonos greit nyko nuo lysių, ypač, kad arti buvo prūdas²⁶ su labai gardžiu vandeniu — sakytum paukščių konjakas, tasai geresnis. Susirinkimas užsigulęs valgė ir gėrė: valgis dilgino troškimą, o troškimas valgį. Ant to viso pokylio, rodosi, skraidė smagumo dvasia.

Ant rytojaus anksti vėl atėjo ta draugystė pusryčiaut; bet neužilgo pasirodė ir daržininkas. Varguolis išvydęs tą paukščių spiečių, abiem rankom griebėsi už galvos, ir kuo greičiausiai nubėgo šaudyklės.

Pirmutiniai žvirbliai užtėmio²⁷ pavojų, purptelėjo greitai, o paskui juos ir kiti paukščiai.

— Ką aš gero padariau? — tarė daržininkas, laužydamas rankas. — Pasėjau aguonas, o užmiršau, amžindie, tuos laidokus²⁸, nepastačiau nė baidyklės.

Žinoma, aguonos nedugo ir daržininkas keikė žvirblius per visą nedėlią²⁹.

— Padaryk žmogus ką gero ant svieto ir labiausiai norėdamas! Tie bjaurybės turi protą ir viską sunaikins.

Daržininkas pasakė teisybę: „Žvirbliai turi protą”.

Kvaili ir netikė išnyko per žiemą, užsiliko tiktai stiprūs, toki žvirbliai, kurie niekad badu nestips, kolei žmogus sės naudingus augalus, kol augins naminius gyvuolius. Nėdidelis daiktas, gaut nuo žmonių visą užlaikymą už tai, kad jiems pavedi kartais savo kailį, kad jiems dirbi, kaip jautis ir arklis, arba eini ant kepsnio, kaip višta ir antis! Žvirblis naudoja iš civilizacijos geradėjysčių³⁰ žemdirbystės kultūroje, o vienok liko laisvas. Išvien su viščiukais ir žąsiukais tankiai lesa jis sukapotą smulkiai virintą kiaušinių, košę su varške, o vienok toli nuo likimo, kuris ateityje būtinais laukia viščiukus su žąsiukais. Tai vienintelis ant žemės paukštis, kurisai buvo savo veislės parėmė ant idėjos bendrystės su žmogum: „Turi per daug, tai atimu nuo tavęs dalelę, nesiklausdamas”.

Pavasaris! Čia aria, ten sėja, veisiasi vabalai. Yra iš ko gyvent, galima steigt šeimyną, atgimti vaikuose, perduot jiems savo dorybes. Tas pareigas žvirbliai atlieka su tokiu pat pasigėrėjimu, kaip ir žmonės, tiktai kur kas lengviau. Prisiartinus laikui, *aeriae primum volucres te, diva, tuumque significant initum percussae corda tua vi*³¹.

Ant kluono stogo šnekasi dabar žvirbliai turbūt apie tai, kas ką turi vest, kaip ir kur kraut lizdą. Nuolat matai užvydėjimą, peštynes, meilės nesutikimus. Meilės jausmo apimtos poros jau atsiskyrė nuo kuopos ir toli nuo triukšmo šio svieto išpažįsta sau meilę. Ir paukštis, ir žmogus tai atlieka su ypatingai sulepintu balsu, kas jau aiškiai parodo suvaikėjimą: meilė permainingai suaugusi žmogų į tik ką nutrauktą kūdikį. Tai žinoma, kitaip nepadarytum nė paikystės. Ne vienas pasakė savo numylėtai tokius niekus, kad jų nepasakytų nė geriausiems draugams, bijodamas išjuokimo. Kalba tada sušvelninta, vaikiška, o kiekvienas žodis tai melas. „Balandėle mano — sako jaunikaitis savajai — rūtele, lelijėle!” ir t.t. O nerasdamas jau žodžių tarp gyvuolių ir augalų, kreipiasi prie pasaulės šaukdamas: „Saulėle tu mano skaisti! Žvaigždele gražioji!” Nė to ne gana, tai gi meilūžė tampa „skaisčia dievaite, angelu, pavasariu” ir t.t. Tikro ir netikro svieto nepakanka įsimylėjusiam, kuris, tikrai kalbant, per tai nieko nepasako. Graži ir turtinga meilės kalba, bet nėra joje nė vieno žodžio, ką nors reiškiančio!

Seniai, rimčiausi net žvirbliai meilės laiku cypia visai kaip jų vaikai lizde. „Čir, čir?” — girdėt klausimas. — „Čili, čili!” — atsakymas. Girdėt tai visuose gluosniuose, ant tvorų, stogų, sienų. Negalima to kitaip išreikšt žmonių kalboje, kaip tik šitaip: „Myliu tave labiau už gyvastį, taigi turiu viltį, kad ir tu mane myli”. Tai pirmas pasiūlymas.

Gamta, Šeima

²⁶prūdas (brus.) — tvenkinys. [przypis edytorski]

²⁷užtėmyti — pastebėti. [przypis edytorski]

²⁸laidokas (lenk.) — nenaudėlis. [przypis edytorski]

²⁹nedėlia (lenk.) — sekmadienis. [przypis edytorski]

³⁰geradėjystė — geras darbas, geradarystė. [przypis edytorski]

³¹*aeriae primum volucres te, diva, tuumque significant initum percussae corda tua vi* — iš lot.: Pirmiausiai dangaus lakūnai skelbia, deive, tavo atėjimą, sujudinusios širdis. [przypis edytorski]

„Ar galima įsimylėti tą, kurią tik ką pažinai?” — „Kad tau parodyt, galiu tuojau atimt sau gyvastį!” — „O, meldžiamas, neniekink taip gyvasties!” — „Prisiekiu tau, mieliausia! Pasibučiuokiva!” — Tai antras pasiūlymas.

Na, ir taip dykais žodžiais besikalbant, užsimezga labai svarbus prilygimas abiejų esybų, kyla paskutinis pasiūlymas moterystės.

Vienpatystėje³² tam, kuris merginasi, lieka gana nesmagi pareiga pergalėt priešininką, t. y. vyrą, iš viso ko tinkantį i moterystę; bet reikia jį gerai išpert arba net ir užmušt, nes aš esmi persitikrinęs, kad turiu didžiausią tiesą prie meiluzės širdies. Jeigu toks gaidys, vesdamas dvidešimts arba da daugiau pačių, kabinasi i skiauterę kiekvienam pasipainiojusiam su savo jausmu ant jo kelio, tai ką kalbėt apie žvirbli arba kitokį vienpatį? Prigimimas vienok turėtų už tuos visus meilės pėrimus paskirti ištarnavusiems vyrams emeritūrą³³.

Tai gi ne per toli nuo vienos burkuojančios žvirblių poros nutūpė gražus patinukas, kiek galima pažint iš viršaus, labai smarkus, o pasielgime miklus, mandagus. Šokinėja ant vienos kojos, čiulba labai meiliai, o akis perkeičia tai i saldžias, tai i perdėm perversiančias, labai raiškias. Atsitinka, nors retai, kad moters vienpatystėje sulaužo moterystės užsitikėjimą; ir sužieduota jau žvirbliukė galėjo patekt mažių mažiausiai pagundymui to suvilotojo. Du kartus nusišypsojo ir porą kartų dirstelėjo i jį ilgai, raiškiai, net mirktelėjo. Žinoma, užvirė širdis jaunikio. Vieną ir antrą kartą da susiturėjo, bet pagalios įširdęs prišoko prie suvedžiotojo ir sušuko:

— Ką tu čia man, nususėli³⁴! Žinok, kad tie tavo šokinėjimai ir prisimeilavimai man visai nepatinka!

— Eik sau po velnių! — suriko su paniekinimu viliotojas. — Ir aš juk ne iš po startos uodegos išsprūdęs! Kas tau sakė, kad tai tu tik viens gali prie tos merginos gretintis?

Tuojau pradėjo vienas kitą bjauriai plūst ir neužilgo buvo girdėt: „tekšt, tekšt”, visiems pažįstamas balsas, pažįstamas balsas smagiai suteiktų žandinių, po kurių daugiau nieko jau nebliko, kaip tik persipešt už nuplėštą garbę. Du priešininkai šoko viens prie kito, didžiai įniršę. Viens kitą kumščiaavo, stumdė, spardė, iki ant galo, besipešdami ir įsikabinęs i keteras, abu nukrito nuo stogo i dilgeles ties senu gluosniu. Pataitė užlaužė sparnus ir nusiminus ėmė gailiai šaukti. Tik atlekė sena jos teta ir pratarė šitaip:

— Moteriške, ko tau reik? Iš tų peštynių tu vis tiek laimėsi: ar šiaip, ar taip vienas apgalės ir tu vis turėsi vyrą. O apie mane, matai, žvirbliai jau nesuka ir aš labai norėčiau ištekėti, nors už to, katrą nupėš.

Jau taip buvo lemta, kad tikrasis jaunikis pusėtinai apipašiotas, sukruvintas turėjo trauktis iš kovos ir ant naudos priešininko išsižadėt savo tiesų prie išrinktosios, mieliausios širdžiai. Teta nulėkė jo suraminti.

Laimingas pergalėtojas sugrįžo dabar ant stogo, kur laukė jo žvirbliukė. Išrodė lyg didvyris ir su randu ant kaktos, buvo gražus akyse tos, kuriai prigulėjo jo širdis. Bet ir ji buvo graži. Koks liemu, kokios akys, sparneliai, kojukės, uodegaitė! O ypač tas neišreiškiamas patogumas, kurį poetai vadina moterių grožiu. Kad ir gražiausias ant svieto kolibris³⁵, tai nieks mūs žvirbliui prieš tą pataitę! Buvo už ką kovoti, netekti vyriškų plunksnų ir vyro kraują praliet!

Anas ties kluonu stovintis vienui vienas guosnis viliojo prie savęs įsimylėjusią porą. Išrodė jis, tarytum neapgyventa sala, o jo išpuvusios skylės — lyg urvai, kur galima pasislėpti nuo šio svieto triukšmo. Jeigu jau džiaugtis meile, tai tik dviese, be kokių liudytojų. Juk to gluosnio skylėje prastam butelyje, galima patalpint savo gyvenimą, įsteigti ten rojų ir gyvent, iš pradžių dviese, o paskui-paskui... Žinoma atsiras moterystės vail šiai, toki gražus, miela cypiantys ir čiulbantys žvirbliukai.

Prasidėjo dienos karštos meilės, kurios liudytoju buvo ans senas gluosnis. Ne kartą beveik prisiglaudę viens prie kito, tupėjo juodu ant šakutės, čiulbėdami apie jausmus, apėmusius jų dviejų širdis. „Čir, čir? — Čili, Čili” girdėt tolydžio. Jis kartais perlėkdavo ant kitos šakutės, bet tik dėlto, kad vėl tuojau sugrįžtų su išskėstais sparneliais ir numylėtą jį prispaustų prie širdies. Ji buvo laiminga, meiliu balsu dėkavojo jam už glamonėjimą.

³²vienpatystė — vienos žmonos/pačios turėjimas. [przypis edytorski]

³³emeritūra — alga išsitarnavusių valdininkų. [przypis edytorski]

³⁴nususėlis — kas nusigyvenęs, nuvargęs. [przypis edytorski]

³⁵kolibris — labai gražus šiltųjų kraštų paukštelis. [przypis edytorski]

Visokie jaunavedžiai gerai žino, kiek tai triūso³⁶, rūpesčio, darbo įtaisyti namus ir ūkų, ypač, jeigu vedusi pora negauna iš tėvų lizdo nė kokio kraičio. Vis tiek — paukštis, ar žmogus — gali gyventi kur nors ir kaip nors, bet baisu išstarti žodžius: „Turime įkurti namus!“. Ji turi būtinai tapti namų šeimininke; jis vyru — šeimos galva.

Ėmė krauti lizdą, vilktį į skylę, katras kiek galėjo. Daugiausiai medegos rado ant mėšlyno, tikros kasyklos sienojaus³⁷, sukrauto vienoje krūvoje. Jau gaidžiai ir vištos buvo prakasę tą kalną, taigi žvirbliams dabar nesunku rinkti iš ten, ką nori. O mėšlyne tam guli: įvairūs popiergaliai, visokie skudurai, žiupsniai vatos, virvagaliai, siūlai, šipulėliai, papirosų galai, išskuoti žmonių plaukai. Žvirbliai nieko neniekino: ko jisai nepaėmė lizdui sudrūtinti, arba padaryti jį parankesniu, tai jie atnešė ir mažu kuo papuošė tą sodybą. Uoksas senam gliuosnyje tuoj pavirto į moterystės vietą, pilną patalų ir visokių skarmalų. Apie lizdo architektūrą, puikumą, sąlygas sveikatos nebuvo nė šnekos. Abudu dirbo sunkiai, tarytum statydami Egipto piramidę, o čia perkėlė tik mėšlyną iš vienos vietos į kitą. Sunku, kad tokiuose namuose galėtų užaugti vaikai su aukštesniais kokiais reikalavimais. Patinuks³⁸, ne kartą pusėtinai nuilsęs, vilkdamas namo visą šiaudą, arba plunksną iš žąsies sparno, pritūpdavo pasilsėti ant vištininko stogo, ant tvoros, ant žemės. Pataitė, laukdama būsimų motinos rūpesčių ir darbų, ėmėsi lengvesnio triūso. Abiem tai bedirbant atsitikdavo visai. Yra ir tarp žvirblių niekšai ir nenaudėliai, kurie ant visokių takų, vieškelių tyko savo artimo, užpuola iš netyčių³⁹ ir apiplėšia. Prasidėjo pagalios grynai moteriškas darbas: dėjimas kiaušinių, iš kurių turėjo gimt vyriškos ir moteriškos lyties vaikai.

Tikrai, reikia pagirti žvirbliuką, pridėjo kiaušinių ir daug ir gražių: buvo šeši, su plonu Iukšteliu, melsvu su pilkais lašeliais, tarytum marmuriniai dryžiai. Da kiaušiniuose tėvai pamylėjo savo vaikus ir lizde viešpatavo šilti šeimos jausmai. Tiktai prie tokios šilumos gali iš kiaušinių išeiti žvirbliai. Pataitė, jau kartą atsitūpus ant kiaušinių, tupėjo beveik tolydžio per keturiolika dienų; sunki į nuobodį pareiga, neištesėtų nė vienas patinas. Kad tai nors žinotum, ar neišeis iš kurio kiaušinio koks ištvirkėlis išgama, žvirblių padermės apdergėlis⁴⁰.

Motina, pildydama savo pareigas, gali užsnūsti, pamiegoti turi vienok namie ji tūpėti tupėti ant kiaušinių. Negali imtis nė prie kokio tyrinėjimo svieto už savo lizdo, arba priimti kokias pašalines pareigas, nes peršaldys kiaušinius ir išperės žvirbliukus silpnus, arba kvailus. O! Kiek tai lizde yra darbo! Žvirblinė turėjo nuolat prisiklausyti ir mažiausiam braškėjimui, o užmigus, miegojo labai budriai. Kartais ateidavo skruzdės, juodi arba rudi sutvėrimai, nurodomi žmonėms kaip pavyzdžiai darbštumo, nes išsiskirsto toli nuo skruzdyno ir vargina kiekvieną, kas su jomis turi reikalus. Žvirblinė be pasigailėjimo naikino snapu tą darbščią plikių minią, galinčią suėsti ir ją ir kiaušinius. Kitąkart vėl, švintant, įpuldavo ten su triukšmu kokia plaštaka, kampininkas, kuris visą naktį geria, o auštant grįžta namo; įleidus tokį per vartus, jau negali išleisti. Atsargus ir apsukrus vorai, smalininkai⁴¹, šimtakojai, keliaudami po svieta, užeidavo į tylų žvirblių namelį, lyg į karčiamą pakelėje, ir tuoj ant pat slenksčio rasdavo galą. Dėl gero savo veislės prisieidavo tankiai suskaidyti kam galvą.

O ką gi veikia vyras? Sakysit, užia tuo tarpu kur už namų ir iš pilnos taurės geria gyvenimo saldumus? Kur tau! Žvirblis priguli prie tų sutvėrimų kurie neturi tiek pajėgų, kad galėtų iškišti nosį už prigimimo tiesų: nežino jis visai priežodžio, et haec facienda et illa nori omittenda⁴². Arba tupėjo ant gliuosnio šakutės, arba ant kraigo netoli nuo lizdo, atsiliepdamas „čir, čir, čir,“ t. y.: „Aš visada prisitaisęs ginti namus ir jų dievus“ — arba kartais trumpam laikui užsidėdavo bindolikus, apsisekdavo sijoną, užlipdavo ant šeimos guolio ir užvadudavo pačią. Kad tai visos gautų sau tokį vyrą, kaip tas žvirblis!

Ant galo iš kiaušinio, gulinčio po pat motinos širdim, pradėjo lįsti pirmutinis sūnelis, cypiantis nuogalius. Nudžiugusi žvirblinė nenorėjo tikėti savo akimis, kad išsipildė jos svajonių svajonė.

³⁶triūsas — vargas. [przypis edytorski]

³⁷sienojas — rąstas trobesiams statyti. [przypis edytorski]

³⁸patinuks — trump.: patinukas, patinas. [przypis edytorski]

³⁹iš netyčių — netikėtai. [przypis edytorski]

⁴⁰apdergėlis — kas bjaurus. [przypis edytorski]

⁴¹smalininkas — degutis (vabalas). [przypis edytorski]

⁴²et haec facienda et illa nori omittenda — Ir šitą prider padaryti ir ano nereik apleisti. [przypis edytorski]

Pakilo nuo lizdo, prastraukė šiek tiek į šalį ir pamatė gabalėlį gyvo kūno. Susigraudinusi kaip motina suriko. Išgirdęs riksmą, pargrįžo į lizdą pats tėvas. Tik ką užgimęs nuogalius, panašėnis greičiau į pelę, ne kaip į paukštį, pripildė neišpasakytu džiaugsmu tėvų širdis. Iš tikrųjų, tai nebuvo ką taip labai mylėt! Tėvas, nudžiugęs, tarytum jį kas ant šimto arklių pasodino, tuojau išlėkė iš lizdo ir neužilgo sugrįžo, nešdamas snape didelę, riebią kaip kukulis kirmėlaitę: da buvo gyva ir raitėsi. Kūdikis plačiai išsižiojo, o abudu tėvai drauge įkimšo jam į gerklę bjaurią baidyklę. Valgyt tai pirmiausia žvirblio pareiga. Užsiturįs žvirblis ir kvailas žmogus vienos vertybės — kiekvienas savotiškai. Tiktai, gaila, sunkiau rast užsiturintį žvirblį, ne kaip kvailą žmogų.

Iki vakaro, užgimė da penketas žvirbliukų. Ant giedro dangaus užtekėjo mėnulis, jo spinduliai įsiveržė ir į tą tamsią skylę, o susigraudinusiai motinai tupinčiai lizde, rodėsi, jog dangus šviečia tiktai dėl to, kad atsirado ant svieto šešetas žvirbliukų, jos vaikų.

Tėvas pritūpęs ant krašto lizdo snaudė, pasielgdamas kaip tikras ricierius⁴³.

Paukščių svietas pasidaugino trimis žvirblių sūnumis ir trimis dukterimis.

Ant rytojaus neišpasakytai džiaugėsi tėvai, kada vaikai, praplėšę iš miego akis, ėmė šaukt: „Ėsti, ėsti, ėsti!“. Motina, kaip paprastai motinos, greičiau išreiškė savo jausmus glamonėjimu, ne kaip darbu — žinomas moterų idealizmas. Ar tai maža, kad suteikė vyrui laimę, o svietui davė šešetą vaikų?

Tėvas smarkiai ėmėsi prie valdymo namų ir prižiūrėjimo giminės dalykų: iš kur imsi, iš ten imsi, o lizde bado būti negal. Laužyk, tėvai galvą, dirbk, skolink, vok, O duok valgyt!

Žvirblių vaikams tinka tiktai mėsa: riebios ir gardžios kirmėlaitės, o mėsa niekur nėra pigesnė už daržoves.

Kokias medžiokles turėjo ruošti žvirblis-tėvas, idant vaikai būtų sotūs! Vaikučiai, Dievui dėkui, buvo sveiki ir gerai valgė: suvalgydavo viską, ką gaudavo nuo tėvų ir da prašydavo daugiau. Šimtai kirmėlaičių ir įvairių minkštų vabalėlių dingo pilvuose besočių, o jie da cypė ir išžioję nasrus reikalavo ėst. Galima visai parbaigti sveikatą prie tokių sunkių pareigų pakakinimo⁴⁴ visų mylimų vaikučių reikalų.

Tėvas, kartais nusidirbęs, prisidėdavo prie draugystės žvirblių, prisilaikančių celibato⁴⁵ — tikrai išmintingų paukščių. Toks poilsis niekad neišėdavo jam į gerą, nes šeimyna paskui dvigubai tiek norėjo valgyt ir dvigubai tiek reikėjo dirbt. Tada tūpdavo kur pašalyje ant tolimo kuolelio, nuleidęs sparnus ir galvą, pilną labai liūdnu minčių.

Žvirblis, galėdamas kalbėt žmonių liežuviu, pasakytų: — Kad būčiau neėmęs ant savo gaivos sunkių tėvo pareigų, galėčiau gyvent laisviau, smagiau!...

Vienok, ką kalti mažulėliai, kad atėjo ant svieto, kad taip valgyt nori? Ant galo ką gi senas žvirblis gali geresnio padaryt ant svieto, kaip augint jaunus žvirblius?

Pasilsėjęs vėl šoko prie darbo, vėl lėkė medžiot, o kad su laimikiu grįžo namo, prikišdavo jam, kad per ilgai kažin kur trunkėsi, kad užmiršta savo pareigas. Nėra sviete atleidžių pačių! Turėjo nukęst karčius išmetinėjimus⁴⁶, rūgojimus⁴⁷ ir, kaip pridera geros širdies paukščiui, ne vieną prikaišiojimą pavertė į juokus.

Jei kas apsiimtų suskaiyt, kiek tiems ėdriems mažiuliams reikėjo, tai persitikrintų, kad per dieną neapsėdavo be kelių šimtų žvėrienos, o per nedėlią kokių dviejų tūkstančių. Ypač tas pirmutinis sūnelis, mamos mylimiausias, niekad nebuvo sotus ir atėjus laikui penėt mokėjo taip gudriai išsižiot ir pakišt savo nasrus, kad apkirsdavo kitus šeimynykščius. Tėvas tik dėl motinos, dėl šventos santaikos, nebarė vaikiščio už visokias gudrybes, kurias jis užtaisydavo broliams ir seserims, kiek kartų tik reikėjo pasiskubint paglemžt gardesnį kąsnį.

— Matyt, kad sveikas ir turi protą, tai jam seksis ant svieto — sakydavo motina tėvui, kuriam jau nusibodo tas didelis vaikų noras valgyt ir valgyt.

Iš tikro, bjauru buvo žiūrėt į tuos nuogus pilvus, prikimštus peno iki gomurio, o da vis trokstančius. Dirstelėjus į skylę su žvirblių lizdu, pamatytum vis tąpat: šešis geltonus snapus, plačiai pravertus ir laukiančius, kad kas ką įmestų.

Vieną kart žalioji varliukė, ta, kur ant lietaus rėkia iš medžių ir krūmų, slėpdamosi

⁴³ricierius (lenk.) — riteris. [przypis edytorski]

⁴⁴pakakinimas — patenkinimas. [przypis edytorski]

⁴⁵celibatas — stovis ypatų užsilaikius nuo moterystės. [przypis edytorski]

⁴⁶išmetinėjimas — priekaištavimas. [przypis edytorski]

⁴⁷rūgojimas (brus.) — priekaištavimas. [przypis edytorski]

nuo karštų saulės spindulių, pametusi žalius gluosnio lapus, įrėpliojo į skylę, kur buvo lizdas. Vos tik įėjo, paukštukai ištiesė nuogus kaklus ir cypdami išsižiojo. Varliukė taip persigando, kad sustojusi ant krašto lizdo, nebegalėjo pasijudinti. Įsteheilyjo akis į tuos žvirbliukus, kurie išrodė, tarytum norėtų ją praryti. Tuo tarpu parlėkė motina, didžiai įniršus užklupo ant varlės, pavaišino ją taip smagiai, kad varliapalaikė⁴⁸ iš baimės pradėjo šokinėti per žvirbliukų galvas. Viena jos koja įsprūdo netyčia į prasižiojusius nasrus vyresniojo sūnaus, kuris tuoj ėmė ją ryt kaip kirmėlaitę, ir giliai į save įtraukė. Išvertus akis, daužėsi į klimpusi varliukė, o čia parlėkė da ir tėvas. Tada tėvas šoko prie nekviestos viešnios ir varliukę, nežmoniškai sumušę, išmetė per duris.

Dabar tai linksmos kalbos pakilo šeimynoje dėl to atsitikimo, kursai, teisybė, pasi- baigė laimingai, bet galėjo būti labai pavojingas. Žinomas daiktas, vyresnysis sūnus tapo didvyriu: da būdamas lo pšyje, jau ką tik nenutraukė galvos hidrai⁴⁹.

Paūgėjo vaikučiai, pradėjo augt plunksnos ir protas; iš įvairių apylinkių numanė, kad už tos gimtinės gluosnio skylės yra da svietas kitoks: gal motina kartais kalbėjo, perser- gėdama juos prieš būsimus gyvenimo pavojus. Kol buvo kvaili, tai nieko nebijojo: dabar imdavo juos baimė ir prisiglaudę prie vienas kito tūnėdavo. Kartais sviete būdavo lietus, perkūnijos, vėjas taip smarkiai purtė seną gluosnį, kad medis net girgždėjo. Persigandusi motina parlėkdavo namo, tūpdavo ant lizdo, pridengdavo savim vaikus, liepdavo jiems tylėti ir pati tylėjo. Bet tėvo nebuvo namie ir mažiems rodėsi, kad tas tėvas taip purto svietą; jiems rodėsi, kad tėvas nieko nesibijo, kad jis didžiausias galiūnas. Praėjus audrai, tėvas parlekia, nešdamas snape ilgą slieką, panėšintį į gardų unguirį. O! Koks jis vyras! Koks jis vyras!

Ant galo žvirbliukai visai apaugo plunksnomis, užaugo — tik lėkt. Dabar nuolat girdėdavo nuo motinos pamokslus ir perserėgėjimus. Vienok gyvenimo baisumai tiems, kurie jų nepažįsta, išrodo daug baisesni, ne kaip iš tikrųjų. Nors velnias ne toks juodas, kaip jį paišo, vienok nemačiusiems jo, išrodo da juodesnis. Vieną dieną užsispyrė mo- tina išvest savo vaikus į svietą. Kad ir kažin kaip norėtume, negalėtume tikrai aprašyt verksmingą sceną atsiveikinimo su prigimtu lizdu. Žinoma žvirblinė negalėjo pasakyt žmonių žodžiais:

— Teesti jums visada brangus ir mielas tas kampas, kur užgimėte ir užaugote!

Motina lepiu balsu vilioja vaikus iš skylės ir tiek buvo matyt rūpestingumo ir meilės statant pirmus jų žingsnius ant svieto, kad moralistas tokią motiną galėtų kitiems nurodyt kaip pavyzdį.

Atsitiko vienok ypatingas dalykas: visi žvirbliukai apleido lizdą, liko jame tik vyresny- sis sūnus. Motina triūsdamasi ir perimta tos valandos iškilmingumu, tolydžio žiūrinėjo į skylę, norėdama išvadint mieliausiąjį vaikėlį, o tas tupi, nė nesijudina. Atlėkė tėvas, matyt suskaitęs savo vaikus, nes nusistebėjęs dirstelėjo į pačią, lyg norėdamas užklaust:

— Kas tai - katinas ar vanagas jau suėdė vieną mano sūnų? Žvirblinė turėjo jam ką pasakyt, nes tuoj nubėgo jis į lizdą ir, pamatęs ten savo sūnų betupintį, sušuko šurkščiu balsu maždaug šitaip: „O čia dabar kas? Tu tinginių panti! Ar tai aš tau visą amžių dirbsiu?“

Tuo tarpu atlekia motina ir užstoja už sūnų, taip gi šurkščiu balsu tarydama:

— Nebaniutyk⁵⁰ vaiko! Toks silpnas, gal kojukę skauda, ar sparnelį, tegul sau lizdelyje patupi!

Senis supykęs pakratė galvą, mostelėjo uodega į vieną į kitą pusę, turbūt duodams suprast:

— Man vis rodosi, kad motina belepindama išdykino tą nenaudėlį ir nori jis mamytės sijoną turėtis. Bet, tegul tik kartą pasibaigia mano pareigos, aš pradėsiu saviškai daryti!

Paskui nulėkė ant kluono stogo ir sušaukęs savo penketą vaikų, kalbėjo jiems maždaug šitaip:

— Eikite į svietą, tinginiai, pradėkite uždirbt sau duoną, o neužmirškite, kad užgimę senam gluosnyje pas kluoną!

Motinos širdis nedavė likusiam lizde sūnui badu mirti: pati nešė jam visokius gardžius

Nerimas, Liūdesys

Motina, Širdis

⁴⁸varliapalaikė — menka, maža varlė. [przypis edytorski]

⁴⁹hidra — senovės graikų mitologijoje daugiagalvis slibinas. [przypis edytorski]

⁵⁰baniutinti — kankinti, varginti. [przypis edytorski]

kąsnius. Dienos slinko, žvirbliuks išaugo į jaunikaitį, o motinai vis rodėsi, kad vaikas serga — gal rachitizmas⁵¹.

Kitos žvirblienės, užauginusios vaikus, ištekėdavo antrą kartą; bet šita moterystės vėliuką⁵² labai aukštai nešė. Retkarčiais tiktai jautriu, širdingu balsu išdėstinėjo sūnui, kad ar šiaip ar taip jis turįs į sviatą išeit, tapt sau žvirbliu.

Jos vyras tuo tarpu visai atšalo ant šeimos dalykų, pradėjo būt jaunu anąkart ir pasileisdavo kartais ant tokių darbų, kurie tokiam amžiuje nelabai pritinka. Prisiviliojo vieną jau pagyvenusią žvirblienę ir aplėkė su ja visas dvaro trobas. „Čir, čir? — čili, čili!“ girdėt buvo nuolat meilės žodžius. Seną pečių velnias kuria, dėl to gi apie senių meilę daug kalba klasikai ir Biblija. Romantizmas reikalauja senius gerbt, o neduoda jiems naudos iš meilės, to didžiausio gyvenimo džiaugsmo.

Žvirbliai prisilaiko klasicizmo ir Seno Testamento, o tenai meilės gali ragauti, kas tik nori. Mūs žvirbliui rodėsi, kad lizdas, kurį beveik jis vienas sukrovė ir kuriame daugiausiai jis pats vaikus išmaitino, tai jo turtas; užtat gi parvedė čion savo antrąją pačią, kad nereiktų kraut naujo lizdo. Žiūri, o ten tupi jo vyresnysis sūnus iš pirmosios pačios. „O tu dykaduoni!“ — riktelėjo tėvas ir tuoj prie sūnaus. Jaunas žvirblis purtėsi, nesidavė, o senis pėrė jaunikaitį nemielaširdingai. Kas pasirodė? Pienburnis per giliai buvo įkišęs lizde vieną koją ir įpainiojęs į siūlą, visai nereikalingai motinos atneštą. Tėvo mūšis išėjo į gerą: sūnus besipurtydamas, nutraukė siūlą ir išlėkė iš lizdo.

Tėvui bevejant sūnų iš namų, parlėkė motina, ir susitikusi su žvirbliene, pasisavinusia jos vyro širdį, šoko prie jos ir nuvijo nuo gluosnio; paskui įlindo į skylę. Kad toji pora nusipėšė lizde, tai buvo girdėt iš lauko: riksmas, trenksmas — tarytum žmogus pešasi su pačia. Bet turbūt susitakė, nes ji neužilgo vėl pradėjo dėti kiaušinius; viskas taip kaip pas žmones.

Ilgesnis pabuvimas prigimtame lizde niekad niekam į piktą neišėina: vyriausias sūnus suaugo, parėjo į protą ir žengė į sviatą kaipo paukštis visai gražiai užaugintas, ką galima buvo patėmyt⁵³ paskiau.

Kiti jo broliai ir sesers prisilaikė da kokį laiką kluono stogo ir seno gluosnio šakučių; paskui pasileido toliau, pradėjo naudot iš sviato, kuris jauniems žvirbliams rodėsi labai gražus. Tiek daug šviesos, oro, plačios apskritys, tiek visur draugystės — nepažįstamų, o ypatingų sutvėrimų; nežinai, nė ką pirma daryt.

Pagal žvirblių jaunuomenės pažiūras seniai per daug jau buvę atsargūs ir be reikalo jau taip išsigandę bėgdavo, kiek kart prisiriartino žmogus, šuo arba katė. Ir jauni paukščiai taip protavo.

— Žvirbliai gyvena išvien su vištomis, kalakutais, antimis ir žąsimis, o vėl tie paukščiai gražiai sutinka su karvėmis, šunimis, kiaulėmis ir su žmogum, taigi nėr ko žvirbliui bijotis keturkojų ir žmonių.

Ne vienas jaunikaitis dingo per neprityrimą ir kvailumą, kitas ir per išdykumą; ne viena mergelė tapo auka savo nesupratimo. Ir tai teisybė, kad jaunai inteligencijai per sunku atskirt katiną nuo šuniuko arba paršiuko. Daug žvirblių turi prapult iki užaugo vienas, kuris mokės išmintingai gyvent.

Šeimyna, išperėta gluosnio skylėje, susipažino su įvairiais jaunais žvirbliais ir ėmė linksmintis ir pramogaut.

Tiems paukščiams smagiausia buvo maudyklė sausa — smiltyse ir dulkėse arba šlapia — balos vandenyje. Taigi didelis būrys jaunimo, o su juo ir kiti seniai, lengvadūšiai žvirbliai rinkdavosi ties vištininku, kur buvo vištų iškuistos gūžtos.

Čia tai da gyvenims vyriškiems ir moteriškiems geltonsnapiams, nes, linksmi besikuičiant ir besiplazdenant, galima ir pasičiulbėt šį tą ir praleisti kelias valandas, nereikalaujančias alsinimo⁵⁴ minčių ir kankinimo proto. Ne vienas senesnis žvirblis, rimtai manantis, pralėkdamas, matė, kas žemai darosi ir smarkiai, trumpai, o aiškiai persergėjo vėjagalvius, kad pasienyje sėlina katinas.

Paukščiai, Žmonės

⁵¹*rachitizmas* — liga, kitaip vadin. angliškaja liga. [przypis edytorski]

⁵²*vėliukas* — vėliava. [przypis edytorski]

⁵³*patėmyti* — pastebėti. [przypis edytorski]

⁵⁴*alsinimas* — varginimas. [przypis edytorski]

Teisybė, veidmainys katinas buvo pasienyje, apsimetęs, būk visai nežiūrįs į žvirblių siautimą, gulėjo ne kaip gyvulus, tiktai kaip koks negyvas daiktas; tuo tarpu matė jis gerai viską, troško kąsnelio, rijo seilę ir taisė nagus. Staiga — op! Šoko prie gūžtų ir girdėt buvo tiktai nesmagus ausims: „Či, či, či!“. Tai vienas lengvadušis graudžiai rėkė katino dantyse.

Ne tiek nuo paties užpuolimo, kiek nuo to riksmo kenčiančio artimo, susiprato lengvatikiai. Pakilo visi ir su plakančiomis širdimis nulėkė ant tvoros, iš kur akimis pilnomis mirtinos baimės ir persigandimo žiūrėjo į vištininką. Baisi drama!... Katinas su žvirbliu dantyse mikliai ir greit užšoko ant vištininko stogo ir kramtė savo auką, kurios tik plunksnelės vėjas nešiojo. Lemta buvo taip pražūti vienam tų brolių, kurie buvo užgimę ir užaugę gluosnio skylėje.

Antram broliui atėjo kažin kas į galvą: išėjo iš kaimo ir prapuolė kažin kur, jau nieks apie jį nė negirdėjo. Trys sesers pateko svieto smagumams ir labai linksmai gyveno tarp garbintojų. Pirmiausia vieta susirinkimų tos blizgančios jaunuomenės buvo dabar šulinio apygarda. Vištininką jau prasilenkdavo dėl katino, už tai gi šulinyje įsteigė žvirbliai tikrą pirtį. Ant to sporto⁵⁵ buvo tuomet mada, taigi kiekvienas, prigulįs prie draugystės, skubino prie šulinio, kaip numylėtos vietos suėjimų, kur galima buvo susitikti su būreliu linksmy žvirbliukų ir labai skaisčių žvirbliukų. Linksminosi ten iš tikros širdies, nelyginant žmonės kokiose maudyklėse. Merginoms, žinomas daiktas, ypač rūpėjo pagauti tam sezone vyrą. Ne vienas, matydamas toki žvirblių pliaukšėjimą, galėjo sakyti, kad tai kokia veislė žąsų arba kitokių vandens paukščių. Ypač per daug maudėsi gražioji lytis, kažin ar tik ne dėl to, kad vyrai aiškiau matytų jų liemenį ir sudėjimą viso kūno: nes kaip peršlapusios plunksnelės prilimpa prie kūno, tai paukščiukė išrodo lyg nuoga būtų.

Viena pažįstamų mums seserų — o maudėsi, o pliuškino balutėje ties šulinio loviais ir taip peršlapo, kad nebegalėjo jau nė palėkti.

— O, neišmanėle! Kaip tu gali daryti kaip žąsis, būdama tik žvirbliukė? — barė ją iš tolo viena rimta žvirblinė.

Bet visas jaunimas pradėjo tiktai juoktis iš senės žodžių.

— O, o! Mes jau kitokie! — šaukė jaunuomenė. — *Tempora mutantur et nos cum illis*⁵⁶ mes einame drauge su progresu ir amžiaus dvasia.

Kur tau jauna žvirbliuke, emancipuota⁵⁷, klausys, ką kalba sena žvirblinė: maudėsi baloje kasdien ir gana.

Vienąkart visai netikėtai išvarė iš tvarto pagirdyt prie šulinio veršiukus. Kas nepažįsta tų kvailių keturkojų su drėgna nosim, išverstomis akimis ir ausimis, primenančiomis asilą? Ištroškę vandens, išbėgo iš tvarto, stumdėsi, spardėsi, šokinėjo ir bėgo prie šulinio. Užrietę uodegas, mykia, o skubina, o bėga. Toks veršis ne tik ką nieko nemano, bet nieko nė nemato, negirdi, kas aplinkui darosi.

Pamatę juos, žvirbliai, nors nedaug ką išmintingesni už veršius, šoko šalin; kurie nebuvo permirkę maudyklėje, nulėkė; tiktai ta viena žvirbliukė negalėjo išlipti iš purvyno ir veltui plazdeno sparneliais. Balti, žali, juodi veršiai pribėgę, lenda per viens kitą prie šulinio lovio, ir da stumdosi, kaip tikri veršiai.

Atsitiko vėl nelaimė: kvailas veršis užsistojo ant žvirbliukės ir ramiai stovėdamas gėrė iš lovio vandenį. Veršis atsitraukė, o žvirbliukė, įminta į purvyną, raitėsi mirties kančiose ir neužilgo nusibaigė. Jos kūnas ilgą laiką gulėjo prie šulinio, iki sukirmijęs ir supuvęs sugrižo vėl į žemę. Tikrai liūdnas galas — purvyne ir nuo veršio!

— Kiek mūs pražūva, kiek mūs pražūva! — kalbėjo, tupėdamas ant tvoros žvirblis-galvočius. — Kad ne baisios nelaimės, kad ne mūs kvailumas, tai žvirblių veislė neužilgo apimtų visą svieta.

— O kam kvailiai tur gyvent? Ėda tik ir neduoda gyvent kitiems — atsakė greta tupėdamas kitas žvirblis, žinomas savo praktiškomis pažiūromis. — Pagal mano nuomonę, mažiausiai tūkstantis kvailių tur pražūt, iki užaugs vienas toks gudrus žvirblis, kurio nieks ant pelų nesugaus. Jei veislė niekai, tai velyk⁵⁸ jos visai nebūtų!

⁵⁵sportas (iš angl. Sport) — reiškia žaidinimą, sujungtą su kūno miklinimu. [przypis edytorski]

⁵⁶Tempora mutantur et nos cum illis — Laikai mainosi ir mes sykiu su jais. [przypis edytorski]

⁵⁷emancipacija (iš lot.) — išsiluosavimas; emancipuotomis moterimis vadinamos tos, kurios nori netik išsiluosuoti iš vyro globos, bet ir naudotis vyrų teisėmis. [przypis edytorski]

⁵⁸velyk — geriau. [przypis edytorski]

Rimtumas

Mirtis

Labai iš lėto ir labai sunkiai išmokstame gyvent. Tūli žvirbliai iš jaunosios gentkartės⁵⁹ tuoj persitikrino, kad pakalnėse labai pavojinga, kad reikia, kiek galint, prasilenkt pažemių, o gyvent aukščiau: ant medžių, stogų, tvorų.

Tokią pažiūrą išreiškė vienas jaunas žvirblis, maždaug palinkęs prie poezijos, ir tolydžio visiems aiškino, kad paukštis tik tam turi sparnus, kad aukštyn kiltų. Šita idėja greit paplito ir jaunos žvirblaitės pirmiausios ėmė gvildeni aukštesnius gyvenimo siekius. Pasekmės to buvo tokios, kad žvirblių susirinkimai persikėlė ant liepos, kur nuo ryto iki vakaro buvo neišpasakytas riksmas. Čion vaikai kokių dviejų šimtų lizdų įsteigė sau tikrą klubą, o kartais sulėkdavo ten tokia daugybė žvirblių, kad metęs akmeniu vis pataikytum į vieną.

Suėjimai tie neužsislėpė nuo vanago, paukščio, panašaus į gegutę, o kuris iš artimiausios girios atlėkdavo čion kartais pamedžiot. Neišpasakytai drąsus, išmintingas ir gudrus kraujagerys niekad neperlėkė per kiemą veltui. Jį išvydus apimdavo mirtina baimė visus mažesnius paukščius, o seniai žvirbliai slėpėsi į pelių volas. Užklupus tam nemie-laširdingam sutvėrimui, vienintelė pagelba lįst į erškėčius ir pasislėpti tarp susipynusių šakų.

Ne visiems paukšteliams prigimimas davė tokius sparnus, kaip kregždei: tiktai ką vienos kregždės tyčiojosi iš vanago, o gi net mažumėlį subjaurindavo jam atsilankyme apygardose, apgyventose žmonių, naminių gyvulių ir žvirblių.

Toji plati liepa ties svirnu, kurioje čiauškėjo šimtai žvirblių, ne vieną kartą regėjo baisias scenas praliejimo kraujo. Kraujagerys vanagas neužpuldavo čia iš viršaus: lėkė jis pažeme, tarp trobų ir staiga pasirodydavo po žemutiniiais liepos lapais. Tada tarp lapų galima buvo išgirsti riksmą, neišpasakytą cypimą. Ant to baimės balso tuojau atlėkdavo kregždės ir su didele drąsa plūdo užpuoliką, o tūlos, pakilusios aukštai, aukštai, puldavo iš ten labai greitai ir šurkščiu riksmu mėgdžiojo užpuolimą mažų paukštelių ant priešininko; bet tuojau ir da greičiau bėgdavo nuo jo šalin.

Jeigu jau žvirbliai išsigandę, jeigu kregždė išlėkė į laukus ir davė baimės ženklą, tai jau turbūt kas negero. Visados aukštai ir puikiai iškėlęs ir galvą ir ugnies akimis žiūrintis į svietą gaidys, net ir tas, kiemo monarchas, suriko: „Kur, kur!“ — ir susikūprinęs šoko bėgt. Persigandusios pereklės šaukė vaikus po sparnu, bėgo su jais į krūmus. Karveliai, suploję sparnus, vieni išlėkė į padanges, kiti sumišime sulindo į atidarytus kluonus, tvartus, karvelidę.

Vanagas šitas tik žvirbliams pavojingas; bet didesni paukščiai, išgirdę kregždžių riksmą, manė, buk čia esąs baisnis koks kraujagerys: juk galėjo būt anas galiūnas, vadina-mas karvelėdžiu, arba vištėdžiu — astur palumbarius⁶⁰.

Dabar ir vėl viena iš seserų, užgimusio gluosnio skylėje, galą gavo pakliuvusi į vanago nagus; išsinešė ją į laukus tarp javų ir ten, ant ežės suėdė, palikdamas tik keletą sukruvintų plunksnelių.

Gal nors trečioji sesuo, kuri pergyveno ir apraudojo dvi seseris ir du brolius, sulauks pilnų metų, ištėkės už vyro ir atliks priderančiai gyvenimo užduotis? Na, ta trečioji taipgi dingo kaip menkniekis. Susibučiavo ji su vienu jaunikačiu, kuris tikrai buvo pasirengęs vesti, ir po tų liūdnuų šeimynoje atsitikimų nulėkė drauge su savo jaunikiu į kaimą, norėdama gyventi toli nuo dvaro triukšmo. Vienas tylus kiemelis pasirodė visai tam tinkas. Tokia rami buvo vietelė: ant kiemo vaikštinėjo keturios vištos su gaidžiu, o labai sutingęs šuo, sutvėrimas ant visko atšalęs, nė naktį nelojo.

Kas bėgo nuo svieto triukšmo, didelių draugysčių, tas galėjo čia visiškai pasikakinti.

Buto pastogėje kabojo šiaudinėje pintinėje sūris, nors baltas, bet nuo mūsų juodavo iš tolo. Priemenėje pora kregždžių turėjo lizdą. Katės nematyt ir vieta iš visų pusių buvo smagi. Už buto buvo mažas sodelis, apie dešimtį slyvų, kelios kriaušės, kelios obels, o ant tų medžių — begalės kirmėlaičių.

Žmogus pats kvailas, ant visko atšalęs; pati jo — da kvailesnė ir da labiau atšalus; abudu būdavo visą dieną lauke, o nors sunkiai dirbo, kentė didį vargą. Vyresnysis jų sūnus Jonukas, ganė vienai vieną karvutę, ką tik gyvą — vieni tik kaulai.

⁵⁹gentkartė — karta, generacija. [przypis edytorski]

⁶⁰astur palumbarius — niekad nesotus žudytojas, jau nesakysim vilkas, bet tigras paukščių sviete. [przypis edytorski]

Antras sūnus, Endriukas, šešių metų vaikas, su purviniais marškiniiais, vienas sau sergėjo visą tą gyvatą. Skylėtame kluono stoge perėjosi viena tik pora žvirblių.

Štai tas mažas Endriukas rodosi vienintelis žiūrėjo, kas dedasi aplink. Sode dairėsi, ar nėra ant medžių žalių da slyvų, kriaušių ir obuolių, o čia jų neradęs, perlipdavo per tvorą į kaimyno sodą ir čia negaišavo. Apsigyvenusiu kluono stoge žvirblių kažin kodėl jis nematė, o naujai atsiradusią porą tuoj užtėmijo. Kregždės tai paukščiai šventi, kurių po stogu žmogaus nepaliks nieko pikto, ir Endriukas gerai tai žinojo; už tai gi žvirbliai – prakeiktieji piktadariai – visada galėjo laukt nuo jo ko nors pikto.

Mūsų jaunavedžių pora, ketanti čia susikrauti lizdą, švaistėsi tai sode, tai ant kiemo, pilno sąslavų ir visokių šiukšlių. Taigi Endriukas ant to kiemo užtaisė sląstas: sustatė ant žemės keturias plytas, o ant jų nuolaidžiai uždėjo penktą, paspyręs ją plonu šipuliu.

Vieną dieną nutūpė ties tomis sląstoms pataitė ieškodama medegos lizdui; kraipo galvą, žiūri tai viena, tai kita akim, švytuoja uodegaite ir pamatė ant sląstų dugno kelioliką miežinių grūdų. Miežiai žvirbliui, prilesusiam kirmėlaičių, taipgi gardu, kaip žmogui, privalgiusiam mėsos gabalėlis sūrio. Pataitė pasigodėjo, išsoko i sląstus, o tuo tarpu — trinkt ir uždengė ją nuolaidžioji plyta. Endriukas to tiktai ir laukė, iš tolo tykodamas, tuojau pribėgo, išsiėmė iš sląstų auką, kurios širdis plakė iš baimės, nusuko jai galvą, nupėšė plunksnas, valgė iki paskutinio kaulelio: padarė kaip katinas ir vanagas. Ką darysi? Bado tiesos vienokios pas visus ir alkanas sutvėrimas nepasigailės kitų sutvėrimų.

Taigi iš visos šeimos, išperėtos gluosnio skylėje liko tik vyresnysis sūnus, tas pats, kur taip ilgai tupėjo įsipainiojęs lizde. Senis tėvas antrą kartą įsteigė gimtinę vietą ir vėl liedamas prakaitą, dirbo dėl vaikų, kada išlikęs jo sūnus pajuto širdyje taipgi meilės ugnį, tai yra reikalą atsigimimo veislės. Teisybę pasakius, ne kokią pasirinko sau bičiulę, kokią ten pliuškę, su kuria atliko kelionę per visą kaimą. Kas gal žinoti, kam ta žvirblaitė jį taip vadžiojo? Gal tai moterų išdykumas, o gal gudrumas. Buvo, mat, persiskyrus su vyru, o tokios turi labai keistus norus. Kartais tupėjo kur ant stogo ir jis meilinosi, sukosi, o ji rodosi kalbėjo jam neišpasakytus daiktus apie platoniską meilę⁶¹ apie pasišventimą numylėtai esybei, apie jausmo bešalystę. Kitas žvirblis tik nusijuoktų, bet šitas — jaunas, nesugėdęs da, įsimylėjo be galo.

Pagyveno aukštuose dvaro kluonuose ir jis prašė jos, ar nesutiktų susikrauti ten lizdą aukštai už sparo. Tas aukštumas jai gana patiko, gal mėgo nakties laike pasižiūrėt į mėnulį, į žvaigždes ant dangaus. Vienok buvo tai neišpasakytai nerviška pataitė, labai jautri viskam. Tuojau pirmą naktį pergandino ją katė su savo žibančiomis akimis, uostinėjanti, žiūrinėjanti į kiekvieną skylę ir mikliai kabinėdamasi nuo lotos⁶² ant lotos. Paskui, nuėjęs katei, atlėkė pelėda, labai rūpestinga medžiotoja naktimis. O vėl kluone valkiojosi kiaunė, žvėris stiprus, drąsus, miklus ir godus kraujo. Nė koku būdu negalima gyvent tokiuose namuose!

Maždaug tą patį prityrė juodu perbuvę vieną naktį ant kraigo dvaro ir karčiamos.

Tvartuose buvo šiek tiek mažiau pavojaus. Kas iš to, naktyje kaip kada karvės apsi-veršiuoja, kumelės atsiveda, o per kiaurą naktį girdėt barškėjimas kamanų, brizgily, mykimas galvijų, dundėjimas arklių kanopų, žvengimas eržily. Visur vis kokio nors plynia⁶³ kenkė, baugino nelaimės, rodosi priešingos galybės tik laukė tos poros žvirblių. Neduok Dieve ieškot sau gyvenimo ir da klausit tame dalyke savo pačios!

Tulą laiką⁶⁴ tikėjosi, kad žvirblis gali visai ramiai apsibūt po garnio lizdu: arti tokio stipraus ir visur gerbiamo paukščio, juk tai negali būti nė kokio pavojaus. Tuo tarpu tas garnys ne viena kartą, ištiesęs savo ilgą kaklą, čiupinėjo snapu lizdo šonus, išiminėjo išperėtus ten da plikus žvirbliukus ir dalino juos savo labai ėdriems vaikams. Negalimas, daiktas, gyvent su tokiu kaimynu!

Žvirblis jau nežinojo nė ką daryt, kur rast gyvenimą, tinkantį visiems reikalavimams jo ir išdykusios pataitės, kuri jam aiškiai davė suprast, kad velyk visai netekėt už vyro, jei paskui reiktų gyvent kokioje nesmagioje skylėje. Lipšni ant meilės žvirblaitė nuvedė pagalios savo jauniki ant bažnyčios, kuri buvo toli nuo kaimo, pašalyje. Čia abudu atsitūpė

⁶¹platoniska meilė — ryšys tarp dviejų ypatų įvairios lyties, paremtas ant prisirišimo ir meilės be lytiško pageidimo. [przypis edytorski]

⁶²lota — kartelė šiaudams prispausti dengiant stogą, klostis. [przypis edytorski]

⁶³plynia — pempė, nedidelis pelkių paukštis. [przypis edytorski]

⁶⁴tulą laiką — dažnai, ne kartą. [przypis edytorski]

ant briaunos lango, pro kurį matyt buvo bažnyčios vidus. Namas talpus, šviesus, ramus, jame viešpatauja iškilminga tyluma. Tokioje vietoje puiku būt gyventi; sunku jau rasti geresnį prisiglaudimą paukščiams, turintiems sviete tiek daug priešininkų. Susikrovus čia lizdą, gali tikėtis, kad nė kiaušinių, nė vaikų nieks nenuskriaus. Abudu kraipė galvas, uodegaites, čiauškę ir labai akyvai dairėsi po bažnyčios vidų, tuokart apšviestą saulės spindulių. Paskui aplėkė aplink, tūpdami ant kiekvieno lango, nes tikėjosi, rasią kokią skylę, kokį išmuštą langą, pro kurį galima būtų įeit. Viskas perniek! Niekur negalėjo žvirbliai prisitaikyt.

Bet netoli nuo bažnyčios, ant šventoriaus, stovėjo aukšta koplytėlė, kalkėmis nubaltinta, su stogeliu, o joje stovėjo paveikslas vienos šventosios, mėlynais rūbais aprėdytos su lelija rankoje. Mūs žvirbliai susikrovė lizdą po tuo stogeliu.

Vasarą, šventomis dienomis, per mišias žmonės, negalėdami sutilpt bažnyčioje, stovėdavo lauke, kimšosi ir aplink tą koplytėlę. Čia klupsti⁶⁵ kalbėjo rožančių, meldėsi iš knygų, giedojo giesmes ir ne vieną kart tuomet žvirblis, pasipūtęs, tūpdavo ant koplytėlės stogo ir nuleidęs sparnus, kraipėsi čiauškędamas: „Čir, čir!“. Ne vienas vaikas, atėjęs čion su motina, per visą šventimą nenuleido nuo paukščio akių. Vienok nė vienam išdykėliui nė į galvą neatėjo pasiekt lizdą, kursai per šventosios paveikslą tapo nepaliečiamu. Matyt, galimas daiktas apmalšint žmonių godumą ir išdykumą.

Tikinčios širdys graudinosi, iš krūtinų veržėsi gailesčio atsidūsėjimai, o čia žvirblis parlėkė kažin iš kur, parnešdamas vaikams peno. Po koplytėlės stogeliu girdėt buvo tada linksmas cypimas penimų žvirbliukų.

Kartais, po visam, žmonės, be kepurų sustoję prie koplytėlės, kalbėjo apie tuos žvirblius. Vienas ūkininkas tvirtino, kad žvirblių nereikia gailėtis, nes tai jie atnešė vėnis Viešpačiui prikalt; bet kitas tuoj uždarė jam burną, tarydams: „Jei kas išimtų žvirbliuką iš šventos vietos, tai tam per septynis metus nesisektų“.

Pradžioje rugsėjo išpuolė atlaidai, ant kurių kasmet prisirinkdavo labai daug žmonių, ypač, jog tuomet ir oras stovi gražus ir laukų darbai beveik atlikti.

Klebonas — geras žmogelis — rūpinosi apie bažnyčią ir paketino apvalyt ją ir padailint. Tiktai pinigų tam dalykui paskirtų buvo taip maža, kad nė šnekos negalėjo būti parsivest kokį meisterį. Viską turės atlikt patys. Klebonas nuvažiavo į miestą, pripirko dažinių, žibučių ir visą darbą pavedė vargamistrai⁶⁶, špitolninkui⁶⁷ Blažiui ir dešimties metų vaikui, Praniukui, savo augintiniui.

Jau penkias dienas prieš atlaidus bažnyčioje buvo didelis triukšmas. Vargamistra su Blažiu laipiojo aukštai kopėčiomis, leido žemyn aniolus⁶⁸, šventuosius, dulkino juos, mazgojo, dažė, auksavo, dirbo jiems nutrūkusias dalis. Praniukas taipgi triūsė, ypač prie dažymo, kas, matoma, jam labai patiko.

Jau viskas buvo prirengta, kaip klebonas apeidamas aplink bažnyčią užtėmyjo šventosios paveikslą koplyčioje. Tuojau liepė Praniukui pristatyt kopėčias ir ką tik reikia, atnaujint, nudažyt. Vaikui dukart tokių dalykų sakyt nereikėjo. Netiktai ką šventosios rūbus mėlynai nudažė, bet da iš savo galvos pridėjo žibučių ir marginių. Pabaigęs ir džiaugdamasis iš savo darbo, pasistiebė šiek tiek aukščiau ir dirstelėjo į lizdą žvirblių, kurie buvo jau su plunksnomis ir rengėsi išlėkt. Praniukui atėjo į galvą ypatinga mintis: „Tie pilki žvirbliai būtų kur kas gražesni, kad turėtų, sakysiu, pilvus žalius, raudonas strėnas, sparnelius mėlynus, o galvas ir uodegas auksines“. Tokiam artistui darbas nuo minties netoli. Ne po ilgam visi šeši žvirbliukai buvo nudažyti taip, kaip vaikui išrodė gražiau.

Atėjo atlaidai. Nuo pat ryto skambėjo varpai, bažnyčioje buvo pilna žmonių, daugelis stovėjo ant šventoriaus. Kaip paprastai per atlaidus, vieni atsiklaupę arba stati meldėsi, kiti keliais ėjo apie bažnyčią, valė nuo nusidėjimų dvasią, kiti giedojo, o buvo ir tokių, kurie per tokią kamsatį pramiegojo didesnę šventimo dalį.

Per pačius pietus, svarbiausią šventimo dalį, jauni žvirbliukai apleido lizdą, pradėjo šokinėt ant koplytėlės stogo, lakiot ant medžių, ant bažnyčios briaunų. Kas per daiktas! Paukščiai su auksinėmis uodegomis užėmė dabar bažnyčioje atidą visų tikinčiųjų. Žmonės vieni kitiems rodė pirštais, negalėdami numanyt, iš kur atsirado paukščiukai, taip

⁶⁵klupsti — atsiklaupę, ant kelių. [przypis edytorski]

⁶⁶vargamistra (lenk.) — vargonininkas. [przypis edytorski]

⁶⁷špitolninkas — bažnyčios tarnas, kas gyvena špitolėje. [przypis edytorski]

⁶⁸aniolas (lenk.) — angelas. [przypis edytorski]

gražiai margi. Liovė visi meldėsi ir stebėjosi, žiūrėdami į puikius paukščius, kurie turi vienok žvirblių balsą. Ką čia šnekėt, kad ir kregždės, kurios niekad neturi laiko, stabtel-davo pažiūrėt į tuos stebuklus.

Turbūt greit pasklido žinia tarp žvirblių apie ypatingus paukščius, nes būriais lėkė iš kaimo pas bažnyčią.

Tėvai išmargintų vaikų stebėjosi ir pyko už tai, ką regi. Tėvas suko aplink mažuosius, žiūrėjo atsidėjęs, o paskui, atsikreipęs į žvirblių būrį. Rodos aiškino jiems, kad nesupran-tąs, koku būdu atsirado ant svieta tokie ypatingi vaikai. Motina vėl lyg per verksmus skundėsi pilnu nusiminimo balsu. Iš tikro, galėjo vargšei rūpėt, kaip tai ji tikro kraujo žvirblaitė, turėdama vyrą žvirblį, išperėjo ir užaugino vaikus ne žvirblius.

Jauni, margi žvirbliukai šokinėjo, lakiojo nė kam ko, nesuprasdami, kas pasidarė ir manydami, kad ant svieta turi būt taip, kaip yra: žemai būrys nusistebėjusių žmonių, aukštai — ant medžių ir bažnyčios — būrys taipgi nusistebėjusių žvirblių. Pakilo labai didelis triukšmas, ypač po visam.

Žvirbliukai da daugiau laimėjo garbės akyse žmonių, nes išperėti pas bažnyčią. Vienas kitas norėjo tą atsitikimą laikyti per stebuklą ir jau dvasios gilumoje savęs klausė: „Kas tai yra? Kažin, ar tai žmonėms į gerą, ar į piktą?”

Tik vienas Praniukas, kunigo augintinis, žinojo slėpinį atsiradimo tokių gražių paukščių.

Kas tiktai buvo bažnyčioje, turėjo stabtelt ir stebėtis į nudažytus žvirblius, kurie nuo saulės da aiškiau žibėjo.

Čia buvo ir inteligencija — dvaro ponai. Kaip žmonės buvo labiau palinkę matyti tame atsitikime stebuklą, taip vėl apšviestieji norėjo čia rasti paprastai prigimtas tiesas.

Buvo ten koks pons Raimundas, kuris mokinosi ūkininkystės aukštesnėje mokykloje ir gyrėsi, gerai pažįstąs savo krašto paukščius ir žoles. Taigi klausinėjo jį iš visų pusių:

— Pons Raimunde, kas tie per paukščiai?

Prisidėjo ponas Raimundas prie akių binoklių⁶⁹ ir ilgai žiūrėjo į žvirbliuką, tupin-tį arčiausiai ant briaunos bažnyčios lango. Paskui provincijos ornitologas,⁷⁰ atsikreipęs į būrelį klausiančių ponių, rimtai tarė:

— O, tai labai ypatingas paukštis, jis bus tarp veislės *pyrrhula* ir veislės *fringula*! Man rodosi, aš pirmas randu tą paukštį, o dėl to galėsiu duot jam vardą *pyrrhula-fingula Raimund*.

Visi, gerbdami mokintą žmogų, klausė. Tik Praniukas, kuris mokėjo daug lotyniškų žodžių, drąsiai atsiliepė:

— Ką tamsta šneki? Tas paukštis vadinasi lotyniškai *passer domesticus pietus*⁷¹.... Juk *pingo*, *pinxi*, *pietum*, *pingere* — marginti, o aš pats savo rankomis numarginau tuos paukščius lizde. Ar negražus, ką?

Ponas Raimundas, kuris jau ketino duot rublį tam, kas pagautų gražų paukščiuką, nuleido nosį ir inteligencija tylėdama nuėjo nuo šventoriaus. Žmonės, patyrę viską nuo Praniuko, taipgi išsiskirstė namo.

Tiktai dabar, prasitraukus žmonėms, visas žvirblių pulkas, tarytum audra, supuolė ant tų paukščiukų, kurie būdami žvirbliais, dėvėjo rūbus ne žvirblių. Žvirblių susirinkimas nusprendė turbūt, kad tokius persivertėlius reikia nužudyti. —

Džiaugsmas, Šurmulys

Išdavystė

⁶⁹*binoklis* — dvivamzdis žiūronas. [przypis edytorski]

⁷⁰*ornitologas* — paukščių žinovas. [przypis edytorski]

⁷¹*passer domesticus pietus* — naminis žvirblis numargintas. [przypis edytorski]

Ten utwór nie jest objęty majątkowym prawem autorskim i znajduje się w domenie publicznej, co oznacza że możesz go swobodnie wykorzystywać, publikować i rozpowszechniać. Jeśli utwór opatrzony jest dodatkowymi materiałami (przypisy, motywy literackie etc.), które podlegają prawu autorskiemu, to te dodatkowe materiały udostępnione są na licencji Creative Commons Uznanie Autorstwa – Na Tych Samych Warunkach 3.0 PL.

Źródło: <http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/kudirka-zvirbliai>

Tekst opracowany na podstawie: Vincas Kudirka, Vinco Kudirkos raštai. T. 5: Apysakos, 1909.

Wydawca: Fundacja Nowoczesna Polska

Utwór powstał w ramach konkursu „Współpraca w dziedzinie dyplomacji publicznej 2013”, realizowanego za pośrednictwem MSZ RP w roku 2013. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji, o posiadaczach praw oraz o konkursie „Współpraca w dziedzinie dyplomacji publicznej 2013”. Publikacja wyraża jedynie poglądy autora i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP. Publikacja parengta įgyvendinant projektą „Wolne Lektury” (<http://wolnelektury.pl>). Skaitmeninė reprodukcija padaryta Fondo „Nowoczesna Polska”/Lietuvos kultūros paveldo — virtualioje erdvėje (<http://www.epaveldas.lt>), pasitelkiant egzempliorių iš bibliotekos kolekcijos. Veikalas sukurtas konkurso, įgyvendinamo 2013 m. bendradarbiaujant su Lenkijos Respublikos Užsienio reikalų ministerija — „Bendradarbiavimas viešosios diplomatijos srityje 2013” („Współpraca w dziedzinie dyplomacji publicznej 2013”) ribose. Leidžiama laisvai naudoti veikalą, su sąlyga, jog bus išsaugota aukščiau pateikta informacija, taip pat informacija apie taikomą licenciją, teisės turėtojus bei konkursą. Publikacija išreiškia tik autoriaus pažiūrą, todėl negali būti tapatinama su oficialiomis Lenkijos Respublikos Užsienio reikalų ministerijos pažiūromis.

Opracowanie redakcyjne i przypisy: Monika Bogdziewicz, Paulina Choromańska.

Okładka na podstawie: Bobolink@Flickr, CC BY 2.0

ISBN 978-83-288-0482-1

Wesprzyj Wolne Lektury!

Wolne Lektury to projekt fundacji Nowoczesna Polska – organizacji pożytku publicznego działającej na rzecz wolności korzystania z dóbr kultury.

Co roku do domeny publicznej przechodzi twórczość kolejnych autorów. Dzięki Twojemu wsparciu będziemy je mogli udostępnić wszystkim bezpłatnie.

Jak możesz pomóc?

Przekaż 1% podatku na rozwój Wolnych Lektur: Fundacja Nowoczesna Polska, KRS 0000070056.

Dołącz do Towarzystwa Przyjaciół Wolnych Lektur i pomóż nam rozwijać bibliotekę.

Przekaż darowiznę na konto: [szczegóły na stronie Fundacji](#).